

A gyimesbükki néprajzi gyűjteményről

Gyimesbükk (románul *Ghimes-Făget*) a történelmi Magyarország egyik legkeletibb települése volt, s a trianoni békeszerződésig Csík vármegye szepvizi járásához tartozott. 1951-ben csatolták Bákó megyéhez. Buha pataka vagy Agyagos pataka, Bartosok pataka, Bálványos pataka, Rakotyástelep, Tarhavas pataka, Gyimes, Áldomás pataka és Petki pataka települések tartoznak hozzá. A falu Csíkszeredától 32 km-re északkeletre, a Tatros felső szakaszán, a Gyimesi-szoros alsó kijáratánál fekszik. A Tatros folyó és a vasútvonal itt hagyja el Erdélyt és lép át Moldvába. Az épületet és a mellette lévő, XVII. században épült ún. Rákóczi-vár romjait évről évre turisták ezrei keresik fel, akárcsak a hajdani Magyar Királyi Államvasutak legkeletibb, 1897-ben épített, 30. számú vasúti órházát, amelyet nemrég (2008 pünkösdjére) újítottak fel. A település másik nevezetessége a vasútállomása, amelynek épületét Pfaff Ferenc építész tervezte. Az állomásépület méreteit (102 méter hosszú és 13 méter széles) és eleganciáját tekintve a szegedi és a fiumei állomásokkal vetekszik. A település látnivalói közé tartozik az Antalné Tankó Mária néprajzkutató által létrehozott gyimesbükki néprajzi gyűjtemény is.

Antalné Tankó Mária Gyimesbükkön született, 1957-ben végezte el a bákói magyar nyelvű tanítóképzőt, és 1957–1996 között szülőfalujában tanított magyar és román nyelven. Jelenleg nyugdíjasként él és tevékenykedik ugyanitt, néprajzi kutatással, gyűjtéssel foglalkozik a „magyarság legkeletibb végvárában”, a Gyimes völgyében.

Sok éven át gyűjtötte a gyimesi népi gyógyászat adatait. 114 adatközlőtől 980 receptet és gyógymódot gyűjtött egy csokorba (*Gyimesvölgyi népi gyógyászat*, Európai Folklór Intézet, 2002). Ételreceptjeinek első kötete, a *Csángó szakácskönyv* 1998-ban jelent meg a sepsiszentgyörgyi Európai Idő kiadásában. A *Gyimesi írott tojások* című könyve (az EME gondozásában) 1999-ben, a *Gyimesvölgyi csángó magyarok hiedelmei* gyűjtése pedig 2004-ben jelent meg a budapesti Generál-Press kiadónál.

Látva azt, hogy a gyimesi ember hagyományos eszköztárát, viseletdarabjait, mindazon „régiségeket”, amelyek-

ből az elődök élete megismerhető, a régiséggyűjtők potom áron felvásárolják, megszületett Antalné Tankó Máriaiban az elhatározás, hogy valamit tenni kell annak érdekében, „hogy valami itthon is maradjon”, hogy a következő nemzedék itt helyben ismerhesse meg elődei életét.

Az elmúlt 30 esztendő során családjával együtt szüntelenül gyűjtötte a különböző tárgyakat. Így jött létre a családi otthonban az a magántulajdonban lévő néprajzi gyűjtemény („Gyimesi Tájház”), amely jelenleg 1700 tárgyat számlál, és két szobában van elhelyezve. Tevékenységéért 1999-ben az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Bányai János-díjjal tüntette ki.

„Letűnt korok tárgyi világát próbáltam összegyűjteni, ezeket tárom a látogatók elé” – írja a Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközponthoz eljuttatott tájékoztatójában Antalné Tankó Mária. „A nagyháznak nevezett gyimesi szobában festett bútorok, ágyneműk, szőttesek, férfi és női viseletdarabok, szentképek, imakönyv-gyűjtemény, régi fényképes album (megközelítőleg 300 darab régi fényképpel) található. A saját lakásomban, egy másik nagy teremben, ahol 1995-ig egy kis kocsma működött, a fonás-szövés eszközök, kovácmesterek által készített vastárgyak, nagy üveggyűjtemény, fa-, fém- és cserépedények vannak összegyűjtve. Ezeket a tárgyakat lakásomban, az állandó kiállítás keretében, napszaktól függetlenül bárki megtekintheti.” Nem csupán a gyimesbükki csángóktól gyűjtötte a használati tárgyakat, hanem a Gyimesbükkön élő polgári rétegtől is. Mivel az idők folyamán éltek itt kereskedők, zsidók és más „úri rétegek”, az általuk használt tárgyak is a néprajzi gyűjteménybe kerültek.

1990 előtt is tudtak a gyűjteményről, látogatók is jöttek, de kevesebben, mint manapság. Nem is nagyon merte népszerűsíteni a kiállítást, mert attól félt, hogy elviszik az összegyűjtött tárgyakat valamelyik központi múzeumba, és többé nem kapja vissza.

1990 után azonban nagyon megnőtt a látogatók száma. Pedig hosszú éveken át még tábla sem volt, ami hirdette volna a néprajzi múzeum létezését, de így

is sokan felkeresték. A 90-es évek elején évente 1500 és 2000 között volt a látogatók száma, de manapság évenkénti számuk a 3500-at is meghaladja. Eddig kb. 40.000-en látogatták meg a kiállítást. Többségük az anyaországból és a környékről jött, de amint a három vendégkönyv is tükrözi, jöttek látogatók a világ minden tájáról: Amerika több államából, Svédországból, Norvégiából, Ausztráliából, Angliából, Japánból, Svájcban, Kanadából, Vietnamból, Franciaországból és a Kárpát-medence országaiból.

A néprajzi gyűjtemény a családi ház két szobájában van elhelyezve. A folyamatos és lelkes gyűjtőmunka következtében a kiállított tárgyak száma évek hosszú során át egyre sokasodott, ma már csak nagyon zsúfoltan helyezhető el, illetve állítható ki. Ennek következtében a kiállítás, amint azt a látogatók is jelezték, nem eléggé áttekinthető. Sok időt vesz igénybe a tárgyak megtekintése. Ezért a működtető szeretné a helyiséget bővíteni még két szobával, amelyek felújításra szorulnak. Antal Tankó Máriának más tervei is vannak. Szeretne egy szövőszobát is kialakítani, ahol a csángós inghez a vászon készülné. Mivel a csángós ingnek különleges a szabása, hímzése, összeállítása, ezért készítése szaktudást igényel. Ennek azonban ma már csak néhány aszszony van a birtokában. Átörökítését is meg kellene oldani. A szövőszoba ezt a célt is szolgálná, mert itt a fiatalasszonyok, lányok, akik szívesen szőnének, fonnának, megtanulhatnak az ingkészítésnek minden csínját-bínját. Ugyanakkor az Antal múzeumot szeretné egy régi mészárosműhellyel kibővíteni. Hiszen 1920–1940 között az épület egy részében hentesbolt és mészárszék működött. Ennek egykori felszerelését és berendezését megvásárolta a család. Ez a mészárszék egyedi volna Erdélyben. Mindezek megvalósítása érdekében jött létre az Antal Mária Helyi Kulturális Értékek Megőrzésének Egyesülete. A jó szándék tehát megvan, s ha mindehhez sikerül az anyagiakat is előteremteni, akkor a gyimesbükki néprajzi gyűjtemény látogatói még teljesebb képet nyerhetnek majd a gyimesi csángók és a Gyimes völgye hajdani mindennapjairól.

Mihály János